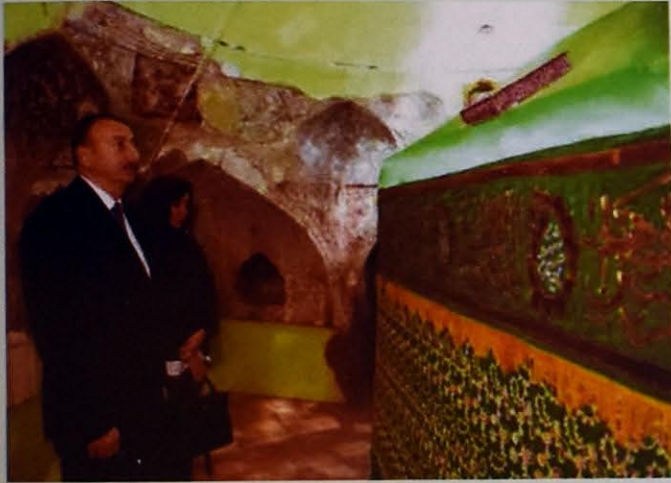

İSLAM HƏMRƏYLIYI NÜMUNƏSİ: GƏNCƏ İMAMZADƏ ABİDƏSİ

Elnur Həsənov
AMEA Gəncə Bölməsinin doktorantı
E-mail: el-hasanov@mail.ru

2017-ci il ölkəmizdə "İslam həmrəyliyi ili" elan edilmişdir. Zəngin milli-mənəvi dəyərlərə malik xalqımız daim birgə yaşayış mədəniyyəti, tolerantlıq kimi yüksək insani xüsusiyyətlərə, humanist dəyərlərə sədaqəti ilə seçilmişdir. Bu mənəvi dəyərlərimizin maddi mühafizəçiləri qismində isə əsasən tarixi-memarlıq incilərimiz, abidələrimiz çıxış edir. Gəncə Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu ərazisində yerləşən İmamzadə abidəsi beşinci imam Məhəmməd Bağırın (Baqirin) oğlu mövlana İbrahimin məzarı üzərində 739-cu ildə ucaldılmış və tədricən Gəncədə, həmçinin ətraf ərazilərdə ya-

şayan insanların inam-inanc mərkəzi olmaqla yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərin mühafizə edildiyi ocağa çevrilmişdir.

Gəncənin əsas simvollarından hesab edilən İmamzadə ziyarətgahı bu gün Şərqi ən möhtəşəm dini və memarlıq incələrindən biri kimi tanınır. Qədim Gəncədə hələ ötən əsrin 70-80-ci illərindən etibarən məhz Ulu Öndərimizin uzaqgörənliyi sayəsində 17-dən artıq məscid, ibadətqah mədəniyyət ocağı kimi mühafizə edilmişdir. Ümummilli liderimizin siyasi irsinin layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Abşeron, Sumqayıt, Şamaxı və digər bölgələrimizdəki qədim məscidlərin, tarixi-memarlıq abidələrinin bərpası və yenidən qurulması ilə bağlı imzaladığı çoxsaylı fərman və sərəncamlar milli-mədəni irsimizə qayğının əvəzsiz nümunəsi kimi dəyərləndirilir.

Ölkə prezidentinin qədim elm və mədəniyyət mərkəzi olan Gəncə

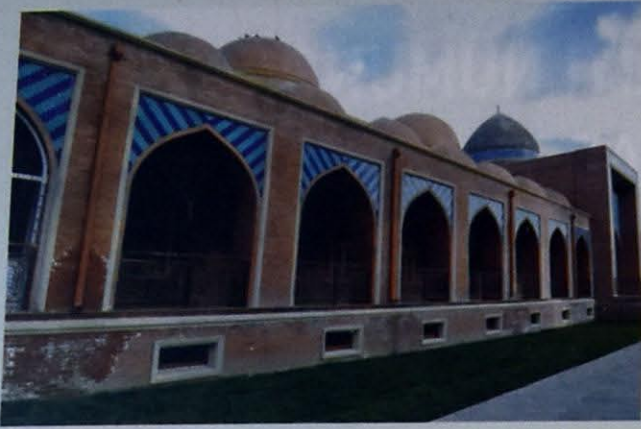
şəhərinin ən dəyərli maddi mədəniyyət nümunələrindən biri sayılan "İmamzadə" kompleksinin təmiri, bərpası və ətrafında abadlaşdırma işlərinin icra edilməsini nəzərdə tutan 1 mart 2010-cu il, 30 dekabr 2011-ci il, 5 iyun 2013-cü il, 16 may 2014-cü il, 5 noyabr 2014-cü il və 9 aprel 2015-ci il tarixli sərəncamları, şübhəsiz ki, mahiyyəti etibarilə milli-mənəvi dəyərlərimizə, tarixi və mədəni irsimizə verilən ən yüksək qiymətdir. Bu mühüm tarixi əhəmiyyətə malik sərəncamlara uyğun olaraq Gəncə İmamzadəsi milli memarlıq ənənələrimizə müvafiq şəkildə yenidən qurulmuş və daha möhtəşəm görkəmə sahiblənmişdir. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva bu dəyərli tarixi abidəni dəfələrlə ziyarət etmişlər.

İmamzadə kompleksi kimi digər çoxsaylı abidələrin, maddi mədəniyyət nümunələrinin təmiri və bərpası, həmçinin xalqımızın qeyri-maddi mədəni irsinin təbliği ilə bağlı Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilmiş mühüm tədbirlər xüsusi qeyd olunmalıdır. Təsədüfi deyildir ki, Gəncə şəhərində məhz Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə VII əsr abidəsi olan Cəmər Qəssab türbəsi, eyni zamanda, qədim Gəncə qapıları, Cavad xan türbəsi, Fatiməyi-Zəhra məscidi kimi dəyərli abidələr bərpa edilib, yenidən qurulub.

Əsas tikililərinin XIV-XV əsrlərdə inşa edildiyi, ətrafındakı tikililərin isə əsasən XVII-XVIII əsrlərdə ucaldıldığı Gəncə İmamzadə kompleksi həm də ehtiyacları insanlara təmənənəsiz xeyriyyəçiliyin əzəli ünvanı kimi tanınır. Orta əsrlər dövründən etibarən vəqf mülkiyyəti növü kimi fəaliyyət göstərmiş bu pak məkanda toplanan maddi vəsait tamamilə əvəzsiz şəkildə xalqın ehtiyaclarının ödənilməsinə, eyni zamanda, abidənin bərpa və yenidən qurulmasına sərf olunur.

Gəncədə olan İmamzadə abidəsi məhz tarixi, ənənəvi multikulturalizm abidəsi kimi bir sıra xüsusiyyətləri baxımından diqqəti çəkir.

Əvvəla, Gəncə İmamzadə türbəsi mühüm ziyarətqahdır. Buranı hər il minlərlə insan ziyarət edir. Qeyd olunmalıdır ki, ziyarətçilər arasında həm də xarici dövlətlərin vətəndaşlarının sayı ilbəl artır. Təkcə ötən il ərzində bu ziyarətqaha İran İslam Respublikası, Rusiya Federasiyası, Gürcüstan Respublikası, Türkiyə Cümhuriyyəti, Türkmənistan Respublikası kimi ölkələrdən 1800-dən artıq zəvvar gəlib. İmamzadə ziyarətqahı həm də bizimlə qonşu olan müsəlman

ölkələri ilə milli-mənəvi, tarixi bağlılığımızın qorunmasına xidmət göstərən, sülhün, həmrəyliyin təbliğ edildiyi mərkəz kimi də əhəmiyyətlidir.

Maraq doğuran fakt bundan ibarətdir ki, abidəyə gələnlər arasında qeyri-müsəlmanlar da var. Bundan əlavə, tariximizin çoxəsrlik yadigarı olan Gəncə İmamzadəsi həm də inşasında ənənəvi Gəncə memarlığına xas qırmızı bişmiş kərpic tikilişində "Qızıl kəsişmə" üslubunun tətbiq edildiyi abidə kimi əhəmiyyətlidir.

Gəncə İmamzadəsi çox dəyərli, qədim tarixi-epiqrafik abidədir.

Bu abidənin böyük əhəmiyyətə malik kitabə və yazıları mövcuddur. Burada abidənin inşa etdirilməsi tarixi, eyni zamanda, Gəncə İmamzadəsinin müxtəlif dövrlərdə abadlaşdırılması, yenidən qurulması ilə bağlı məlumatlar öz əksini tapmışdır. Bu dəyərli tarixi abidə Azərbaycan xalqının ənənəvi etnoqrafik baxış, milli-mənəvi dəyərlərinin mühüm mənbəyi və eyni zamanda, bir növ etibarlı qoruyucusudur. Gəncə İmamzadəsi çox nəfis, keyfiyyətli sənətkarlıq və memarlıq xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirən bir kompleksdir. Burada bir çox sənətkarlıq sahələrinin zəngin, qədim tarixə malik ənənələri vəhdətdədir.

Gəncə İmamzadəsi xalqımızın geneoloji tarixi keçmişinin tədqiqində mühüm mənbəşünaslıq dəyərində malik abidə kimi də diqqəti cəlb edir. Belə ki, qədim əlyazma və tarixi sənədlərin təhlili nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, görkəmli mütəfəkkir, şair Nizami Gəncəvinin (1141-1209) şəcərəsinin nümayəndələri uzun müddət ərzində abidənin yerləşdiyi ərazinin vəqf mülkiyyətçiləri kimi sahibi olmuşlar və İmamzadə abidəsi ətrafındakı qəbiristanlıqda onların məzarları günümüzədək qorunub saxlanılmışdır. Bu dəyərli tarixi-memarlıq nümunəsi ölkəmizin qərb bölgəsində dini turizmin inkişaf etdirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyəti ilə seçilən abidələrdəndir. Ərazidə həyata keçirilmiş möhtəşəm yenidənqurma və abadlıq işləri gələcəkdə bu mühüm sahənin inkişafında abidənin dəyərini daha da artırmış olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan etnoqrafiyası (2007): 3 cildə, I cild, Bakı: Şərq-Qərb, 544 s.
2. Guliyeva N.M., Həsənov E.L. (2014). Die traditionelle Gändschänischen Teppiche von Zeitraum der Aserbaidschanischen Gelehrten und Dichter Mirsə Schäfi Waseh als ethnoanthropologische quelle (XIX Jahrhundert). European Applied Sciences, 2, pp. 3-5.
3. Həsənov E.L. (2012). Gəncə İmamzadə türbəsi (tarixi-etnoqrafik tədqiqat). 1-ci nəşr. Bakı: Elm və təhsil, 268 s.
4. Hasanov E.L. (2016). Innovative basis of research of technologic features of some craftsmanship traditions of Ganja (On the sample of carpets of XIX century). International Journal of Environmental and Science Education, vol., 11 Issue 14, pp. 6704-6714.
5. Əfəndiyev R.S. (1976). Azərbaycanın dekorativ-tətbiqi sənətləri. Bakı: İşiq.
6. Əhmədov F.M. (2007). Gəncənin tarix yaddaşı. Gəncə: Elm.
7. Gəncənin məhəllə adları (1978). Elm və həyat jurnalı, №10.
8. Mustafayev A. (2001). Azərbaycanda sənətkarlıq. Bakı: Altay.
9. Smith W.B., Hasanov E.L. (2013). Importance of handicraft traditions in investigation of history of urban culture in Ganja. ISJ Theoretical & Applied Science 11(7): 61-66. doi: <http://dx.doi.org/10.15863/TAS.2013.11.7.10>
10. Tərhanov M., Əfəndiyev R. (1960). Azərbaycan xalq sənəti. Bakı: Uşaq gənc nəşr.

Резюме

В данной научной статье впервые были изучены основные черты древнего историко-архитектурного памятника - гробницы Имамзаде Гянджи, как образец мультикультурализма и важный показатель Исламской солидарности.

Ключевые слова: Азербайджан, архитектура, Гянджа, памятник, национальные и нравственные ценности.

Summary

In this scientific article for the first time the basic features of ancient historical-architectural monument - Ganja Imamzadeh tomb have been investigated as the multiculturalism sample and important indicator of Islamic solidarity.

Key words: Azerbaijan, architecture, Ganja, monument, national and moral values.